

**НОВІ АВТОРСЬКІ ПРАВА ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ  
«ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА» ВІД 2022 РОКУ****NEW COPYRIGHTS ACCORDING TO THE LAW OF UKRAINE  
“ON COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS” DATED 2022**

**Дюкарєва-Бержаніна К.Ю., к.ю.н., доцент,  
доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права  
Львівський національний університет імені Івана Франка**

**Шпуганич І.І., к.ю.н., доцент,  
доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права  
Львівський національний університет імені Івана Франка**

Статтю присвячено дослідженню авторським правам, які зазнали змін або були нововведені згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 року за № 2811-ІХ. Зроблено порівняння переліку особистих немайнових авторських прав відповідно до попереднього вже нечинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року за № 3792-ХІІ та вищевказаного чинного закону, що урегульовує авторські відносини зокрема. Встановлено, що згідно із чинним законодавством право на недоторканність твору зазнали деяких змін. Досліджено та зроблено висновки щодо таких змін стосовно права на збереження цілісності твору. З'ясовано, що перелік особистих немайнових авторських прав доповнено такими правами як: право надати назву твору або залишити його без назви, а також право присвятити твір особі (особам), події або даті. Проаналізовано доцільність доповнення переліку такими вищевказаними правами, виходячи із глибинного аналізу доктрини та норм чинного законодавства. Встановлено, що були нововведені такі права як: 1) право роботодавця доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір; 2) право замовника вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення. Проаналізовано правову природу зазначених прав, виходячи із ґрунтовного аналізу норм чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільного кодексу України. Досліджено, до яких видів авторських прав, майнових чи особистих немайнових, такі права роботодавця та замовника можна віднести. Зроблено висновки, що законодавче формулювання вищевказаних прав роботодавця та замовника є неправильним, виходячи зі сторони автора твору. Запропоновано внесення змін до законодавчого вираження зазначених прав роботодавця та замовника.

**Ключові слова:** право інтелектуальної власності, інтелектуальна власність, авторське право, особисті немайнові авторські права, майнові авторські права, автор, твір.

The article is devoted to the study of copyrights that have undergone changes or have been newly introduced in accordance with the Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights” dated 01.12.2022 No. 2811-IX. It has been made a comparison of the list of personal non-property copyrights in accordance with the previous, now invalid Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights” dated December 23, 1993 No. 3792-XII and the above-mentioned current law, which regulates copyright relations in particular. It has been established that, according to the current legislation, the right to the integrity of a work has undergone some changes. It has been researched and drawn the conclusions regarding such changes in relation to the right to preserve the integrity of a work. It has been found that the list of personal non-property copyrights has been supplemented by such rights as: the right to give a title to a work or leave it untitled, as well as the right to dedicate a work to a person (people), event, or date. The feasibility of supplementing the list with the above-mentioned rights has been analyzed, based on an in-depth analysis of the doctrine and norms of current legislation. It has been established that the following rights were newly introduced: 1) the right of the employer to instruct another person to complete an unfinished official work, to make changes to a completed official work, to accompany the official work with illustrations, prefaces, afterwords, etc., unless otherwise provided for by the employment contract or other agreement regarding property rights to the official work; 2) the customer's right to make changes to the work created on order, to accompany it with illustrations, prefaces, afterwords, etc., unless otherwise provided for in the order agreement. The legal nature of these rights has been analyzed, based on a thorough analysis of the norms of the current Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights” and the Civil Code of Ukraine. It has been investigated to which types of copyright, property or personal non-property, such rights of the employer and the customer can be attributed. It has been concluded that the legislative formulation of the above-mentioned rights of the employer and the customer is incorrect, from the point of view of the author of the work. Amendments to the legislative expression of the above-mentioned rights of the employer and the customer have been proposed.

**Key words:** intellectual property right, intellectual property, copyright, personal non-proprietary copyrights, proprietary copyrights, an author, a work.

**Постановка проблеми.** Новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» від грудня 2022 № 2811-ІХ [1] запровадив низку новел щодо регулювання авторських відносин. Новели, зокрема, стосуються списку особистих немайнових прав та запровадження інших прав, які не були передбачені у попередньому Законі України «Про авторське право і суміжні права» від грудня 1993 року № 3792-ХІІ [2]. Стосовно нововведених авторських прав, як особистих немайнових так і майнових, до сих пір точаться дискусії серед науковців та практиків.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання правової природи, поняття та ознак особистих немайнових та майнових авторських прав неодноразово досліджувались багатьма вітчизняними вченими, зокрема такими як: В. Дмитришин, О. Дорошенко, В. Дроб'язко, О. Жихарев, К. Зеров, Ю. Капіца, В. Луць, Л. Работягова, Л. Тара-

сенко, О. Харитоновна, О. Штефан, О. Яворська, І. Якубівський. Однак, після введення у дію нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] окремого комплексного правового дослідження нововведених вказаним законом авторських прав станом на сьогодні немає. Наведене зумовлює актуальність цього наукового дослідження.

**Метою статті є комплексний правовий аналіз нових авторських прав, які були запроваджені Законом України «Про авторське право і суміжні права» за № 2811-ІХ від 01 грудня 2022 року.**

**Виклад основного матеріалу.** Остання редакція Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 1993 року у ст. 14 передбачала такі особисті немайнові авторські права: 1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного вико-

ристання твору, якщо це практично можливо; 2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; 3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; 4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора [2].

Відповідно до нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] перші три вищевказані особисті немайнові авторські права, що у цілому складають право на ім'я, не зазнали сутнісних змін, окрім вживання окремих термінів. Водночас, право на недоторканність твору дещо підлягло деформації. Тепер воно має такий вигляд: право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора (ст. 11 чинного закону [1]). Тобто, станом на сьогоднішній день посягання на недоторканність твору порушує особисте немайнове право автора незалежно від шкоди честі та репутації автора.

Вважаємо, що такі зміни мають позитивний характер, оскільки право на недоторканність твору має бути абсолютним та безумовним, а обставини посягання на честь та репутацію автора не повинні підлягати суб'єктивному оцінюванню. При створенні твору автор відображає свій задум та закладає у нього свою ідею саме у такому вигляді як він бачить. Якщо твір автора зазнаватиме змін без його згоди, первинна ідея може втратити сенс, що у неї заклали, а це, у свою чергу, безумовно вчиняє шкоду особі автора без суб'єктивної оцінки завдання шкоди репутації автора.

Принагідно варто зазначити, що у Постанові Пленуму ВГС України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» [3], яка була написана у період дії попереднього ЗУ «Про авторське право і суміжні права» [2], нічого не сказано про те, що посягання на недоторканність твору буде вважатись порушенням особистого немайнового права автора, якщо чинить шкоду честі і репутації автора (як це слідує зі змісту попереднього закону [2]).

Продовжуючи аналізувати особисті немайнові авторські права, варто згадати, що станом на сьогоднішній перелік останніх збільшився, так як тепер закон [1] передбачає ще й такі права як: право надати назву твору або залишити його без назви, а також право присвятити твір особі (особам), події або даті. Для того, щоб зрозуміти, чи покращився правовий статус автора у зв'язку із такими змінами, необхідно трішки глибше зануритись у теорію особистих немайнових прав як таких.

Як стверджують науковці, особисті немайнові права мають особливий об'єкт охорони – творче вираження особистості автора. Вони покликані слугувати охороні творчої діяльності особи як процесу, внаслідок якого створюється щось нове, те, що не існувало раніше – результат інтелектуальної діяльності [5, с. 336; 6, с. 240].

Особисті немайнові права автора можна пізнати через аналіз характерних їм ознак. До таких ознак можна віднести те, що особисті права автора є немайновими, істотними, абсолютними, притаманні факту авторства та невід'ємними від автора [5, с. 337].

Зокрема, розкриваючи ознаки істотності та абсолютності, вчені зазначають наступне. Особисті права є істотні, так як містять в собі той мінімум прав, що виникає в процесі створення твору і без яких авторство втрачає сенс. Особисті права автора є абсолютними, так як захищаються проти всіх і кожного в тому сенсі, що їх носій може вико-

ристовувати їх проти будь-кого, навіть стосовно тої особи, якій були передані всі майнові права на твір. Абсолютний характер немайнових прав автора породжує два важливі правила: 1) абсолютне право забезпечує уповноваженій особі недопущення вчинення певних дій зобов'язаними особами; 2) закріплюються певні межі здійснення абсолютного права [5, с. 338].

Повертаючись до розширеного переліку особистих немайнових прав згідно з чинним законом [1], вважаємо, що право надати назву твору або залишити його без назви, а також право присвятити твір особі (особам), події або даті не наділені такими ознаками як істотність та абсолютність, і охоплюються правом на недоторканність твору.

Нагадаємо, право на недоторканність твору – це право, яке полягає у недопущенні без згоди автора внесення будь-яких змін до твору, в тому числі додаткових текстів (включаючи коментарі, передмови, пояснення), ілюстрацій, редакторської та іншої правки тощо [3].

Коли особа надає назву твору або ж використовує його без назви, вона автоматично порушує право на недоторканність твору, оскільки посягає на його цілісність у такому вигляді, який автор вбачав при здійсненні творчої діяльності. Аналогічно із правом присвяти. Якщо певна особа використовує твір без присвяти, то остання порушує право на збереження цілісності твору автора.

Отож, право надати назву твору або залишити його без назви, а також право присвятити твір особі (особам), події або даті не є істотними, оскільки повністю охоплюються правом на недоторканність твору, а тому самі по собі не утворюють той мінімум прав, що виникає в процесі створення твору і без яких авторство втрачає сенс. Разом із тим, такі права самі по собі неможливо порушити, так як при посяганні на них автоматично порушується право на недоторканність твору.

Виходячи із вищенаведеного, можна дійти до висновку, що при доповненні переліку особистих немайнових прав автора аналізованими правами: надати назву твору або залишити його без назви; присвятити твір особі (особам), події або даті, правовий статус автора твору ніяк не покращився.

Також, із аналізу чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] вбачається, що законодавець додав такі права як:

1) право роботодавця доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір (ч. 3 ст. 14);

2) право замовника вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення (ч. 4 ст. 15).

Із жодної статті закону [1] чітко не вбачається, до яких авторських прав, майнових чи особистих немайнових, законодавець відносить такі права. Отож, для того, щоб з'ясувати їх правову природу, необхідно теж звернутись до теорії.

Авторське право до виключних прав включає з одного боку правові можливості особистого характеру, які утворюють особисті немайнові права автора, а з другого боку – правові можливості майнового характеру, що утворюють майнові права автора на його твори. Перші права дозволяють зберегти особистість автора в такому вигляді, в якому вона проявляється у його творі, а другі – надають автору можливість здійснювати економічну експлуатацію твору або, як правило, надавати дозволи на це третім особам за винагороду [5, с. 336].

Часом звертають увагу на те, що вказані права роботодавця та замовника частково переплітаються із правом на

недоторканність твору, і висувається теорія, що ці права є тим правом на збереження цілісності твору, яке переходить від автора до роботодавця чи замовника.

З нашої сторони, ми не відносимо вказані права роботодавця та замовника до особистих немайнових прав, що слідує із наступного. Окремо із ч. ч. 2, 4 ст. 423, ч. 1 ст. 429, ч. 1 ст. 430 ЦК України [4] вбачається, що у законодавчо встановлених випадках особисті немайнові права на твір можуть належати іншим особам (наприклад, роботодавцеві чи замовнику). Однак, Закон України «Про авторське право і суміжні права» [1] таких конкретних випадків не передбачає. Разом із тим, жодна норма вказаного закону [1] прямо не вказує, що досліджувані права роботодавця чи замовника є особистими немайновими авторськими правами.

Також, науковці влучно зазначають, що змістовно право на недоторканність твору – це право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-яким несанкціонованим змінам твору. Водночас, досліджуване право – це право доручити іншій особі вносити зміни до службового твору, що по своїй змістовній суті відрізняється від права на недоторканність твору [7]. Аналогічно із правом замовника, яке передбачає не вимогу щодо збереження цілісності твору, а якраз внесення до нього змін.

Наведене дозволяє дійти до висновку, що досліджувані права роботодавця чи замовника не можна віднести до особистих немайнових авторських прав. Разом із тим, наводимо кілька аргументів, чому такі права можна вважати майновими.

Як було зазначено вище, авторські майнові права надають можливість здійснювати економічну експлуатацію твору. Окрім того, відповідно до наукової доктрини у сфері права інтелектуальної власності, майнові права інтелектуальної власності, у тому числі майнові авторські права, – це права, які наділені економічним змістом, і їх володілець від використання таких прав отримує певну вигоду, зиск чи дохід. Доручаючи іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, роботодавець керується майновим мотивом, оскільки йому необхідний у найкращому своєму вигляді результат, який він у подальшому зможе реалізувати, отримавши від цього зиск [7, с. 100].

Із замовником трішки інша ситуація, оскільки останній замовляє твір не обов'язково для підприємницьких цілей. Наприклад, замовник твору образотворчого мистецтва здебільшого робить замовлення для задоволення своїх особистих естетичних потреб. Однак, будь-який замовник, навіть, вносячи зміни, первинно не здійснює творчої діяльності над твором, і відповідно не відображає свою особистість, яка проявляється у творі (що обов'язково має

бути характерно для особистих немайнових прав). Відтак, аналізоване право замовника є більше майновим.

Розібравшись із правовою природою аналізованих прав роботодавця та замовника, перейдемо до аналізу доцільності їх включення до чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Незважаючи на те, що такі права на чужинні зміни твору підсилюють правовий статус роботодавця та замовника, не можна заперечувати той факт, що вони посягають на особисте немайнове право автора на недоторканність твору. Хоча, у законі [1] є певна гарантія, яка передбачає, що подібні зміни роботодавця чи замовника можливі «якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір» або «якщо інше не передбачено договором замовлення», проте цей умовний характер повинен йти не зі сторони сили роботодавця чи замовника, а зі сторони автора. Якщо автор, створюючи службовий твір чи твір на замовлення, не бажає змін до твору, то він не повинен розраховувати, що роботодавець чи замовник погодиться на це, підписавши договір з відповідною умовою. Так як право на збереження цілісності твору є особисте авторське, то саме автор повинен вирішувати, чи він надасть роботодавцю або замовнику право на зміни твору, підписавши відповідний із ними договір.

**Висновки.** Не усі зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] мають позитивний характер. Схвально відзначаємо поняттєві зміни до права на недоторканність твору, оскільки тепер таке право є більш абсолютним і не залежить від шкоди честі та репутації автора.

Водночас, недоречним вважаємо розширення переліку особистих немайнових прав автора правами надати назву твору або залишити його без назви, а також присвятити твір особі (особам), події або даті, оскільки такі права не покращують правового статусу автора твору.

Права:

1) роботодавця доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір;

2) а також право замовника вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення, безумовно посягають на особисте немайнове право автора на недоторканність чи збереження цілісності твору. Подібні зміни зі сторони роботодавця та замовника мають бути дозволені якраз автором, який підписав із ними відповідний договір.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 року № 2811-IX : станом на 15.11.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 26.05.2025 р.).
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 року № 3792-XII (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 26.05.2025 р.).
3. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 року № 12 : станом на 16.12.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text> (дата звернення: 26.05.2025 р.).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 09.04.2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 26.05.2025 р.).
5. Черевко П.П. Юридична природа особистих немайнових прав автора. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2022. С. 335-339. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.60>. URL: [https://www.researchgate.net/publication/364073934\\_The\\_legal\\_nature\\_of\\_the\\_author's\\_personal\\_non-property\\_rights](https://www.researchgate.net/publication/364073934_The_legal_nature_of_the_author's_personal_non-property_rights) (дата звернення: 26.05.2025 р.).
6. Особисті немайнові права особи : навч. посібник / за ред. А. О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с.
7. Дюкарева-Бержаніна К.Ю. Право роботодавця доручити іншій особі вносити зміни до твору автора: теоретичний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. С. 99–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/22>. URL: [http://www.lsej.org.ua/2\\_2025/24.pdf](http://www.lsej.org.ua/2_2025/24.pdf) (дата звернення: 26.05.2025 р.).